

Megatrendit Afrikassa: Muuttoliikkeet

Kirjoittaja: Leena Vastapuuⁱ

Tiivistelmä

Afrikan muuttoliikkeistäⁱⁱ esiintyy monia väärinkäsityksiä. Vaikka Afrikasta muutetaan usein sen ulkopuolelle, jopa 80 prosenttia maanosan muuttoliikkeistä tapahtuu mantereeseen sisällä. Kuten ihmiset kaikkialla maailmassa, myös valtaosa afrikkalaisista muuttaa työhön, perhetilanteeseen tai opiskeluun liittyvistä syistä. Samaan aikaan yli 30 prosenttia maailman kaikista pakkomuuttoon joutuneista ihmisistä asuu Afrikassa. Näihin lukeutuvat 6,3 miljoonaa pakolaista ja 14,5 miljoonaa maansisäistä pakolaista, joista viimeksi mainitut ovat erityisen haavoittuvassa asemassa epäselvän laillisen asemansa vuoksi. Muuttoliikkeiden päivänpoliittisen painoarvon takia kaikki osapuolet — niin lähtö-, kauttakulku- kuin päämäärämaat — käyttävät asiaa sekä diplomaattisena työkaluna että neuvottelutaktiikkansa osana nyt ja tulevaisuudessa. Eri toimijoiden suhtautumistapa muuttoliikkeisiin on tiiviissä yhteydessä niiden vaikutuksiin Afrikassa ja sen ulkopuolella. Jos eri syistä liikkeellä olevat ihmiset nähdään pääasiassa turvallisuushkana, tosiasia-perustaista politiikkaa on yhä vaikeampi suunnitella ja toteuttaa. Jos taas liikkuvuus ajatellaan ihmisyyden luonnollisena osana, muuttoliikkeiden positiivisia puolia voidaan helpommin tukea ja negatiivisiin puoliin puuttua suunnitelmallisella tavalla. Koordinointia tarvitaan, sillä ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun odotetaan aiheuttavan valtavia massamuuttoja, joista suurin osa maiden sisällä. Kuten Afrikan unioni on korostanut, parhaillaan tapahtuva muuttoliikkeiden turvallistaminen ei saa estää pyrkimyksiä yhä vapauttaa maanosan liikkuvuutta. Euroopan talousalue voi toimia esimerkkinä siitä, kuinka rajojen vähittäinen avaaminen, työlupien standardisointi ja tutkintojen yllirajainen tunnustaminen on saavutettu asteittaisen lähestymistavan kautta.

Vallitseva ymmärrys Afrikan muuttoliikkeistä

Afrikan muuttoliikkeet ovat leimallisen monimuotoisia ja monimutkaisia. Koska luotettavaa dataa aiheesta on saatavilla vain rajatusti, ja koska valtamedian uutisointi on usein kärjistynyttä, faktojen sijaan keskustelua hallitsevat stereotypiat. Erityisesti Afrikasta pois päin suuntautuvista muuttoliikkeistä esitetään väärää tietoa niin liikkeiden perusdynamikan kuin niiden Eurooppaan kohdistuvien vaikutustenkin suhteen. Valtaosa tutkijoista on joka tapauksessa yhtä mieltä tietyistä kehityskaarista, vaikka tarkkoja lukuja onkin mahdotonta esittää. Näihin kuuluvat: (1) Noin 80 prosenttia Afrikan muuttoliikkeestä tapahtuu Afrikan mantereeseen sisällä; (2) Valtaosa afrikkalaisista muuttaa perhesyiden, työn tai opiskelun vuoksi; (3) Noin 86 prosenttia valtiorajat ylittävistä muutosta tapahtuu muista kuin konflikteihin liittyvistä syistä; (4) Ainakin neljäsosa maailman pakolaisista sekä aikamme suurimmat pakkomuuttokriisit löytyvät Afrikasta; (5) Vuonna 2018 Saharan eteläpuolisessa Afrikassa oli maansisäisiä pakolaisia enemmän kuin missään muualla maailmassa.

Vuonna 2019, jonka Afrikan unioni (AU) on nimennyt ”pakolaisten, palaajien ja maansisäisten pakolaisten vuodeksi”, yli 30 prosenttia kaikista pakkomuuttoon joutuneista ihmisistä asuu Afrikassa. Tähän YK:n arvioon sisältyy 6,3 miljoonaa pakolaista ja turvapaikanhakijaa sekä 14,5 miljoonaa maansisäistä pakolaista. Virallisen määritteen puuttuessa maansisäiset pakolaiset ymmärretään usein henkilöiksi, jotka on pakotettu jättämään kotinsa erilaisten stressitekijöiden, kuten luonnonkatastrofien tai aseellisten konfliktien seurauksena. Toisin kuin pakolaiset ja turvapaikanhakijat, joiden oikeuksia ainakin teoriassa turvaavat tietyt kansainvälisen oikeuden normit ja periaatteet, maansisäiset pakolaiset eivät ole ylittäneet valtiorajoja. Tästä syystä heidän oikeutensa määrittyvätkin kansallisen lainsäädännön mukaan. Koska hallinnon toiminta tai toimimattomuus on todennäköisesti vaikuttanut itse kriisin syntymiseen, voi maansisäinen pakolainen päätyä hyvin haavoittumaan asemaan. Tässä raportissa viitataan kaikenlaiseen muuttoliikkeeseen — pakotettuun ja vapaaehtoiseen, maansisäiseen ja yllirajaiseen — mutta kuitenkin niin, että maansisäisten pakolaisten tilannetta korostetaan. Suurin osa maansisäisistä pakolaisista on naisia ja lapsia, he tulevat usein jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevista ryhmistä, ja ovat epäselvän oikeudellisen asemansa sekä suuren lukumääränsä vuoksi alttiita monenlaiselle hyväksikäytölle, kuten ihmiskaupalle.

Megatrendit Afrikassa: Muuttoliikkeet 1

Luonnosteksti. Pyydämme, ettei tekstiä jaeta julkisesti tai siteerata ilman kirjoittajan lupaa.

Kuten Afrikan unioni korostaa, Afrikassa on pitkä vieraanvaraisuuden perinne liikkeellä olevia ihmisiä kohtaan. Yksi esimerkki tällaisesta perinteestä on vuonna 2009 hyväksytty Kampalan sopimus (Kampala Convention, muodollisesti *the African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons*). Kampalan sopimus on urauurtava: se on ensimmäinen asiakirja maailmassa, jonka tavoitteena on muuttaa epävirallinen maansisäisen pakolaisen kategoria oikeudellisesti sitovaan muotoon. Käytännössä sopimuksessa määritellään valtion velvollisuudet luonnonmullistuksista tai ihmisten aikaansaamista katastrofeista johtuvista syistä pakenevia maansisäisiä pakolaisia kohtaan. Erään oikeustieteilijän mukaan 40 valtion allekirjoittama ja 27 valtion ratifioima (6/2017 tilanne) Kampalan sopimus ”ei millään lailla vesitä pakolaisille jo kuuluvaa oikeudellista suojelua [...] ja se on merkittävä edistysaskel pakkomuuton hallinnassa” (Kidane 2011). Joulukuussa 2018 Nigeristä tuli ensimmäinen valtio, joka saattoi Kampalan sopimuksen osaksi valtionsisäistä lainsäädäntöään.

Kampalan sopimuksen ohella Afrikan muuttoliikkeitä säädellään myös useilla muilla sopimuksilla ja julistuksilla. Nämä voidaan edelleen jakaa erityyppisiin oikeudellisesti sitoviin sopimusteksteihin sekä niin sanottuihin pehmeisiin oikeuslähteisiin, kuten Afrikan unionin, alueellisten järjestöjen tai AU:n ja EU:n neuvotteluprosessien tuloksena syntyneisiin julistuksiin. Haasteena on, että moni Afrikan valtio kuuluu samanaikaisesti moneen eri alueelliseen järjestöön, joilla kaikilla on omat maahanmuuttoa koskevat sopimukset ja julistuksensa. Tästä seuraa koordinaatiovaikeuksia aiheuttavia päällekkäisyyksiä. Merkittävä askel koko maanosan tasolla on Afrikan unionin jäsenvaltioiden tammikuussa 2018 hyväksymä vapaan liikkuvuuden lisäämiseen tähtäävä sopimus (the AU Free Movement of Persons Protocol), johon johti jopa 25 vuoden neuvotteluprosessi. Eräiden arvioiden mukaan sopimuksen hyväksyntää voidaan pitää monumentaalisenä hetkenä Afrikan historiassa, sillä sen avulla Afrikan sisäistä kauppaa ja turismia voidaan mahdollisesti lisätä merkittävästi. Aikomuksena on edetä kolmessa vaiheessa, joissa (1) valtiot poistavat asteittain viisumivaatimuksia muiden Afrikan valtioiden kansalaisilta, (2) valtiot toteuttavat vapaan oleskeluoikeuden ja (3) valtiot toteuttavat sijoittautumisvapauden. Vaiheita 2 ja 3 ei aloiteta ennen kuin ensimmäisen vaiheen toteutus on arvioitu. Sopimuksen tavoitteena ei siis ole synnyttää ”rajatonta Afrikkaa”, vaan luoda asteittain Euroopan talousalueen kaltainen alue. Nykytilanteessa eurooppalaisen on huomattavasti helpompaa matkustaa ja asettua Afrikkaan kuin afrikkalaisen. Tämä siitä huolimatta, että AU julkisti Afrikan passin vuonna 2016, asettaen pitkänajan tavoitteekseen kansallisten passien korvaamisen yhdellä yhtenäisellä passilla. Afrikan passia on tähän mennessä jaettu kuitenkin vain Afrikan unionin korkea-arvoisimmille diplomaateille, muutamille valtionjohtajille ja senioridiplomaateille.

Suurimpana haasteena mantereenlaajuisten maahanmuuttolinjausten tekoon on Afrikan valtava monimuotoisuus. Yhteiskunnallis-poliittisten erojen lisäksi resurssien jako ja kansalliset kapasiteetit vaihtelevat merkittävästi valtioiden ja alueiden välillä. Kansainvälisen valuuttarahaston arvion mukaan Norsunluurannikko, Etelä-Afrikka ja Nigeria ovat merkittävimpiä muuttoliikkeiden kohdemaita Afrikassa. Vuonna 2016 näiden maiden alueella oli järjestyksessään 2,3 miljoonaa, 2 miljoonaa ja 0,9 miljoonaa maahanmuuttajaa.

Pohjois-Afrikan Maghreb-alueen maat ovat omaksuneet erilaisia lähestymistapoja maahanmuuttoa koskien. Kun toiset kohtelevat maahanmuuttajia ennen kaikkea turvallisuusuhkana (esim. Algeria), toiset näkevät muuttoliikkeiden mukanaan tuomat mahdollisuudet (esim. Marokko). Poiketen monista alueen maista, Libyalla on pitkä historia työvoimaperäisen maahanmuuton kohteena. Joidenkin arvioiden mukaan lähes puolet maan väestöstä oli maahanmuuttajia ennen Gaddafin tuhoa syksyllä 2011. Tilannetta seuraavassa kaaoksessa reilusti yli miljoona maahanmuuttajaa pakeni väkivaltaa ja epävakautta, ja Libyasta tuli paikallinen solmukohta ihmiskauppa- ja salakuljetusverkostoille. Parhaillaan Libyassa on noin 800 000 maahanmuuttajaa, joista moni pakotettuina. Hiljattain julkaistun, yli 1300 haastatteluun perustuvan YK:n raportin (United Nations 2018) mukaan osa Libyassa olevista maahanmuuttajista ja pakolaisista on joutunut sanoinkuvaamattoman julmuuden kohteeksi. Heitä on esimerkiksi tapettu, kidutettu, vangittu mielivaltaisesti, raiskattu ja seksuaalisesti pahoinpidelty, orjuutettu ja alistettu pakkotyöhön. Näihin tekoihin ovat syyllistyneet sekä valtiolliset että ei-valtiolliset tahot.

Länsi-Afrikassa ECOWAS:in alueella on teoriassa vapaa liikkuvuus, mutta käytännössä tilanne on toinen (asiaa säätelee *Protocol Relating to Free Movement of Persons*). Moni turvautuukin

Megatrendit Afrikassa: Muuttoliikkeet 2

Luonnosteksti. Pyydämme, ettei tekstiä jaeta julkisesti tai siteerata ilman kirjoittajan lupaa.

salakuljettajiin tai ylittää rajat laittomasti. On kuitenkin huomioitava, että valtaosa alueen muuttoliikkeistä tapahtuu vapaaehtoisesti ja liittyy joko taloudellisiin syihin tai koulutukseen. Toisaalta sekä Länsi- että Keskinen Afrikka ovat merkittävimpiä ihmiskaupan lähtöalueita. Noin 90 prosenttia ihmiskaupan uhreista kuljetetaan lähtömaansa sisälle tai lähialueille. Pitkiä välimatkoja kulkevista moni päätyy Eurooppaan seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Käynnissä olevat konfliktit esimerkiksi Kongon demokraattisessa tasavallassa, Keski-Afrikan tasavallassa, Malissa, Kamerunissa ja Nigeriassa ovat johtaneet yhä kasvaviin pakolaisvirtoihin, joista valtaosa on päätenyt naapurimaihin. Kuitenkin myös paluumuuttoa tapahtuu — esimerkiksi noin 1,5 miljoonaa pakolaista palasi Nigeristä Nigeriaan ja Kameruniin pelkästään vuonna 2018. Pakkomuutto on piinaava ongelma alueella, erityisesti huomioiden sen, että puolet sen kohteista on lapsia.

Vuoden 2017 loppuun mennessä noin 12 miljoonaa YK:n pakolaisjärjestön määritelmän mukaan erityistuen tarpeessa olevaa ihmistä (persons of concern) oleskeli Itä-Afrikan ja Afrikan sarven alueilla. Täällä muuttoliike tapahtuu pääasiassa laittomin keinoin, koska laillisia liikkumisväyliä on vain vähän. Ääripäänä on Eritrea, jonka kansalaiset tarvitsevat viisumin maasta poistumista varten. Exit-viisumeja ei kuitenkaan ole helppo saada, jolloin ainoita vaihtoehtoja on poistua maasta laittomasti. Alueella esiintyy myös salakuljetusta ja ihmiskauppaa, jonka pääasiallinen kauttakulkumaa on Sudan. Pakolaisiin suhtaudutaan alueen maissa vaihtelevasti. Kun Uganda on antanut *Bidi Bidi* -leirin (270 000 asukasta) muodostua kaupunkimaiseksi alueeksi, Kenia on julistanut sulkevasa pian *Dadaab* -leirin (noin 230 000 asukasta). Etiopia puolestaan sääti tammikuussa 2019 lain, jonka perusteella lähes miljoona pakolaista sai oikeuden työskennellä ja elää leirialueiden ulkopuolella.

Afrikan muuttoliikkeiden vaikutukset

Afrikan valtioiden ja alueellisten organisaatioiden suhtautumistapa muuttoliikkeisiin on tiiviissä yhteydessä niiden potentiaalsiin vaikutuksiin. Jos muuttoliikkeisiin suhtaudutaan pääasiassa turvallisuushkana, koordinoitua ja tosiasiaoperustaista politiikkaa on yhä vaikeampi suunnitella ja toteuttaa kilpailun määrittäessä toimintaa yhteistyön sijaan. Tämä pätee sekä lailliseen että laittomaan maahanmuuttoon. Jos taas maahanmuutto ajatellaan ihmisyuden luonnollisena osana, jonka historia ulottuu ihmiskunnan alkuaikoihin, muuttoliikkeiden positiivisia puolia voidaan paremmin edistää ja huonoja puolia suitsia.

Afrikan ulkopuoliset alueet vaikuttavat Afrikan muuttoliikkeisiin myös tulevaisuudessa. Jännite kansallisten turvallisuushuolien ja eri syistä liikkuvien ihmisten oikeuksien välillä näyttäytyy hyvin EU:n viimeaikaisissa politiikkainterventioissa Nigerissä, Malissa, Sudanissa ja Libyassa. EU:n tukemat politiikkatoimet ovat vähentäneet laitonta maahanmuuttoa Eurooppaan, ja Välimeren yli saapuvien tulijoiden määrä on vuotta 2015 edeltävällä tasolla. Usea tutkija on kuitenkin huomauttanut, että tehdyt toimenpiteet ovat myös pakottaneet lähtijöitä yhä vaarallisemmille reiteille ja näin vahvistaneet lukuisten rikollisjärjestöjen toimintaa. Jotkut tutkijat ovat jopa esittäneet, että Nigeristä on tehtyjen politiikkatoimien takia tullut käytännössä EU:n uusi ulkoraja. Lisäksi on huomautettu, että Saharan halki kulkevilla ihmisvirroilla on historiallisesti leimallisen tärkeä osa alueen kulttuurisessa ja taloudellisessa elämässä. Kun laittomia muuttoväyliä on tukittu, on samalla hankaloitettu myös laillista liikehdintää. Tällaisten interventioiden pitkäaikaisia vaikutuksia on vaikea ennustaa.

Sekä ilmastonmuutos että väestönkasvu vaikuttavat Afrikan muuttoliikkeisiin nyt ja tulevaisuudessa. Ilmastonmuutos aiheuttaa kuivuutta, lämpöaaltoja, aavikoitumista, merenpinnan tason nousua, tulvimista, sään ääri-ilmiöitä ja kiihdyttää kilpailua yhä vähenevien luonnonvarojen hallinnasta. Odotettavissa on valtavia pakkomuuttoaaltoja, joista pääosa tapahtuu valtioiden sisällä. Köyhimmistä köyhimmät tulevat kärsimään ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun vaikutuksista eniten. Maailmanpankin arvion mukaan vuoteen 2050 mennessä pelkästään Saharan eteläpuolisessa Afrikassa on 86 miljoonaa maansisäistä ilmastopakolaista. Vaikka ilmasto- tai ympäristöpakolaisen laillista käsitettä ei toistaiseksi ole olemassa, asiasta käydään jatkuvia debatteja. Jotkut ovat jopa ehdottaneet erillisen ilmastonmuutospakolaisuus-kategorian luomista. Toisaalta pakolaisuuteen liittyvien uusien kategorioiden kohdalla kysymys maansisäisistä pakolaisista olisi yhä ongelmallinen. Tämänkin vuoksi ilmastonmuutoksen sisällyttäminen Kampalan sopimukseen on merkittävä teko, vaikka sopimuksen täytäntöönpano pysyy epäselvänä.

Megatrendit Afrikassa: Muuttoliikkeet 3

Luonnosteksti. Pyydämme, ettei tekstiä jaeta julkisesti tai siteerata ilman kirjoittajan lupaa.

Jatkuva väestönkasvu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa ja erityisesti ranskankielisessä Länsi-Afrikassa vaikuttaa väistämättä Afrikan muuttoliikkeisiin. Vuoteen 2050 mennessä Saharan eteläpuolisen Afrikan väestön odotetaan kaksinkertaistuvan: kahden miljardin ihmisen globaalista lisäyksestä yli puolta odotetaan tälle alueelle. Vuoteen 2050 mennessä myös valtaosa maailman nuorisosta asuu Afrikassa. Nuorten odotetaan tyypilliseen tapaan liikkuvan, ja erityisesti silloin, jos heidän kotiseuduillaan ei ole positiivisia tulevaisuudennäkymiä. Tämä on sekä haaste että mahdollisuus Afrikalle, johon hallintojen ja alueellisten organisaatioiden tulisi varautua jo nyt.

Jos Saharan eteläpuolisessa Afrikassa nähdään yhä enemmän massamuuttoja ja EU:n maahanmuuttopolitiikka jatkuu nykyisellään, Maghrebien alueelle pakkautuu todennäköisesti yhä enemmän ihmisiä. Alueen valtioiden tulisi joka tapauksessa valmistautua tähän mahdollisuuteen. Sen sijaan, että valtiot neuvottelevat EU:n ja muiden organisaatioiden kanssa yksittäisinä toimijoina, olisi niille hyödyllistä luoda yhteinen maahanmuuttostrategia ja vahvistaa näin neuvotteluasemaansa. Sama pätee osittain koko Afrikkaan. Koska muuttoliike pysyy korkealla politiikan agendalla, kaikki osapuolet — lähtö-, kauttakulku- ja päämäärämaat — tulevat käyttämään muuttoliikkeitä diplomaattisena välineenä ja neuvottelutaktiikkansa osana. Libyan tulisi toimia varoittavana esimerkkinä siitä, mihin huonosti suunnitellut maahanmuuttopolitiittiset toimenpiteet voivat johtaa. Pahimmillaan kansainväliset toimijat voivat päätyä tukemaan laitonta toimintaa tahattomasti.

Toimintavaihtoehdot ja suositukset

Ihmisten muuttoliikkeitä leimaa kaksi peruskysymystä: miksi ihmiset muuttavat ja miten pitkälle he muuttavat. Haasteena on se, ettemme voi toistaiseksi vastata näihin kysymyksiin vakuuttavasti Afrikan muuttoliikkeiden osalta. Puutteellinen tietopohja vaikeuttaa kaikkia yrityksiä toimivan maahanmuuttopolitiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tämän vuoksi tiedonkeruun menetelmien vahvistamisen, harmonisoimisen ja systematisoimisen tulisi olla kaikkien Afrikan valtioiden ja alueellisten organisaatioiden ensisijaisena päämääränä. Lisäksi jo olemassa olevan datan avoimeen jakoon tulisi kannustaa. Sekä määrällistä että laadullista dataa tarvitaan: edellistä laajojen kehityskaarien havainnoimiseen ja jälkimmäistä pienten nyanssien ja hiljaisten trendien löytämiseen.

Lisätietoa tarvitaan erityisesti maansisäisistä pakolaisista, jotka ovat yhä laillisessa tyhjiössä Kampalan sopimuksen solmimisesta huolimatta, sekä maahanmuuttoon liittyvistä laittomista ilmiöistä. Joidenkin arvioiden mukaan noin 75 prosenttia maansisäisistä pakolaisista on naisia ja lapsia. Lisäksi tarvittaisiin akuutisti tutkimustietoa pakkomuuttoon liittyvästä sukupuolittuneesta väkivallasta. Toisaalta ihmiskaupan kohteiksi joutuneista miehistä tiedetään vain vähän, ja tämän seurauksena miesuhrit tyypillisesti unohdetaan harvoissa olemassa olevissa ihmiskaupan vastaisissa hankkeissa. Ylipäätään vahvempi tietopohja muuttoliikkeiden syistä ja seurauksista palvelisi rajallisten resurssien suuntaamista mahdollisimman tehokkaasti.

Vaikka ilmastopakolaisten asema on yhä epäselvä, Afrikan valtioiden täytyy varautua tuleviin ilmastokriiseihin sekä niitä seuraaviin pakkomuuttoaaltoihin. On itsestään selvää, että ilmastonmuutokseen liittyviä kriisejä tulee tapahtumaan enenevässä määrin 2000-luvun Afrikassa ja tähän tulisi valmistautua. Esimerkillinen askel on jo otettu sisällyttämällä ilmastonmuutos pakkomuuton syyksi Kampalan sopimukseen — tämä on päätös, jolla voi olla merkittäviä vaikutuksia myös Afrikan ulkopuolella.

Kuten Afrikan unioni korostaa, käynnissä oleva muuttoliikkeiden turvallistaminen ei saa rajoittaa pyrkimyksiä yhä edelleen vapauttaa ihmisten liikkuvuutta Afrikassa. Euroopan talousaluetta voidaan pitää esimerkkinä siitä, kuinka asteittainen rajojen avaaminen, työlupien standardisointi ja tutkintojen yllirajainen tunnustaminen on saavutettu asteittaisen lähestymistavan kautta. Ensimmäiseksi tulisi ratkaista alueellisissa organisaatioissa päällekkäisten jäsenyyksien aiheuttamat ongelmat. Nämä johtavat resurssien tuhlaukseen ja hankaloittavat eri muuttoliikeinstrumenttien koordinoimista. Perheensisäisten rahälähetysten kustannuksia tulisi saada pienemmiksi niin Afrikan sisältä kuin maanosan ulkopuoleltakin lähetettävien rahälähetysten suhteen. Näin afrikkalaisten resilienssiä erityyppisiä stressitekijöitä vastaan pystyttäisiin kasvattamaan suhteellisen vaivattomasti. Diaspora on merkittävin rahälähetysten lähde ja sitä tulisi konsultoida esimerkiksi pyrittäessä vähentämään Afrikan rahälähetysten kustannuksia, jotka ovat nykyisin kalleimpia maailmassa. Lisäksi, kuten tämäkin raportti osaltaan todistaa, muuttoliikkeisiin liittyvä keskustelu pyörii paljon ilmiön negatiivisten puolien ympärillä. UNTACD:in (2018) raportin mukaan Afrikan sisäinen muuttoliike voi

Megatrendit Afrikassa: Muuttoliikkeet 4

Luonnosteksti. Pyydämme, ettei tekstiä jaeta julkisesti tai siteerata ilman kirjoittajan lupaa.

johtaa merkittävään kansantaloudelliseen kasvuun Afrikassa vuoteen 2030 mennessä. Raportissa painotetaan, että Afrikan sisäisten muuttoliikkeiden täyden potentiaalin realisoimiseksi sukupuolisokean muuttoliikepolitiikan ja -sääntelyn aika on ohi.

Afrikan valtiot kantavat päävastuun Afrikan muuttoliikkeiden hallinnasta. Positiivisten muuttoliikkeiden tukeminen ja negatiivisten muuttoliikkeiden hallinta ei onnistu, elleivät paikallishallinnot ole mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa käytännön politiikkalinjauksia. Valtaosa tutkijoista on yhtä mieltä siitä, että laillisten muuttoreittien luominen on tehokkain tapa vähentää ihmiskuljetusta ja rikollista toimintaa muuttoliikkeiden ympärillä. Useita alueellisia ja jopa mantereenlaajuisia sopimuksia on solmittu afrikkalaisten vapaan liikkumisen vahvistamiseksi, mutta tietojen vajavaisuus estää näitä yrityksiä. Datan keruuseen on olemassa uusia innovaatioita, kuten dronet ja satelliittikuvaus, kuitenkin perinteisiä survey-instrumentteja unohtamatta. Uusissa innovaatioissa on kuitenkin useita turvallisuus- ja tietoturva-asteita. Ennen kaikkea tarkempi tutkimustieto mahdollistaisi tosiasia-perustaisen keskustelun Afrikan muuttoliikkeistä sekä vähentäisi muukalaispelkoa ja kiireessä tehtyjä poliittisia päätöksiä, joilla voi olla lukuisia epätoivottuja vaikutuksia tulevaisuudessa

Lähteet

- Alberola, C., Strain, Z. & Horne, R. 2018, *Migration Routes in West and Central Africa & East and Horn of Africa: 2018 Update*, A report commissioned by the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, <https://www.merit.unu.edu/publications/uploads/1554895497.pdf> [3.6.2019].
- Alpes, M.J. 2017, "Papers That Work: Migration Brokers, State/Market Boundaries, and the Place of Law", *PoLAR: Political and Legal Anthropology Review*, vol. 40, no. 2, s. 262-277.
- Berchin, I.I., Valduga, I.B., Garcia, J. & de Andrade Guerra, J.B.S.O. 2017, "Climate change and forced migrations: An effort towards recognizing climate refugees", *Geoforum*, vol. 84, s. 147-150.
- Flahauxand, M. & De Haas, H. 2016, "African migration: trends, patterns, drivers", *Comparative Migration Studies*, vol. 4, no. 1, s. 1-25.
- Freedman, J. 2016, "Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee "crisis"", *Reproductive Health Matters*, vol. 24, no. 47, s. 18-26.
- Garcia, A.J., Pindolia, D.K., Lopiano, K.K. & Tatem, A.J. 2015, "Modeling internal migration flows in sub-Saharan Africa using census microdata", *Migration Studies*, vol. 3, no. 1, s. 89-110.
- Global Migration Data Analysis Centre (IOM GMDAC) 2018, *Guidelines for the Harmonization of Migration Data Management in the ECOWAS Region*, <https://publications.iom.int/books/guidelines-harmonization-migration-data-management-ecowas-region> [3.6.2019].
- Gonzalez-Garcia, J., Hitaj, E., Mlachila, M., Viseth, A. & Yenice, M. 2016, *Sub-Saharan African Migration: Patterns and Spillovers*, International Monetary Fund (IMF), www.imf.org/~media/Files/Publications/SpilloverNotes/SpilloverNote9.ashx [24.6.2019].
- Hirsch, A. 2018, "The free movement of people is an AU ambition: what's standing in its way", *The Conversation*, 30 July, <https://theconversation.com/the-free-movement-of-people-is-an-au-ambition-whats-standing-in-its-way-100409> [4.6.2019].
- Internal Displacement Monitoring Centre & Norwegian Refugee Council 2019, *2019 Global Report on Internal Displacement*, May 2019, <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2019/> [3.6.2019].
- International Organization for Migration (IOM) 2017, *African Migration to Europe: How can Adequate Data Help Improve Evidence-Based Policymaking and Reduce Possible Misconceptions?*, Global Migration Data Analysis Centre, November 2017, issue no. 11, https://publications.iom.int/system/files/pdf/gmdac_data_briefing_series_issue_11.pdf. [3.6.2019].
- Kynsilehto, A. 2017, "Mobilities, Politics, and Solidarities", *Peace Review*, vol. 29, no. 1, s. 48-54.

- Leal-Arcas, R. 2012, "Climate Migrants: Legal Options", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, vol. 37, s. 86-96.
- Malka, H. 2018, *Maghreb Migration: Ready or Not*, CSIS Commentary, December 10, <https://www.csis.org/analysis/maghreb-migration-ready-or-not> [4.6.2019].
- Malka, H. 2018, *Destination Maghreb: Changing Migration Patterns in North Africa*, The Center for Strategic and International Studies (CSIS) Middle East Program, April 2018, <https://www.csis.org/analysis/destination-maghreb> [4.6.2019].
- Marchand, K., Roosen, I., Reinold, J. & Siegel, M. 2016, *Irregular Migration from and in the East and Horn of Africa*, A report commissioned by the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, May 2016, <https://www.merit.unu.edu/publications/uploads/1496241719.pdf> [4.6.2019].
- Mukundi Wachira, G. 2018, *Study on the Benefits and Challenges of Free Movement of Persons in Africa*, A report commissioned by the African Union Commission & the International Organization for Migration, January 2018, C:\Users\Admin\AppData\Local\Temp\IOM free movement africa WEB_FINAL-1.pdf [3.6.2019].
- Negev, M., Teschner, N., Rosenthal, A., Levine, H., Lew-Levy, C. & Davidovitch, N. 2019, "Adaptation of health systems to climate-related migration in Sub-Saharan Africa: Closing the gap", *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, vol. 222, no. 2, s. 311-314.
- Kidane, W. 2011, "Managing Forced Displacement by Law in Africa: The Role of the New African Union IDPs Convention", *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, vol. 44, no. 1, s. 1–85.
- Kirbyshire, A., Wilkinson, E., Le Masson, V. & Batra, P. 2017, *Mass Displacement and the Challenge for Urban Resilience*, ODI Working Paper, January 2017, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/11202.pdf> [4.6.2019].
- Owoaje, E., Uchendu, O., Ajayi, T. & Cadmus, E. 2016;23:161-71, "A Review of the Health Problems of the Internally Displaced Persons in Africa", *Nigerian Postgraduate Medical Journal*, vol. 23, no. 1, s. 161-171.
- Sarzin, S. 2017, *Stocktaking of Global Forced Displacement Data*, World Bank Group, February 2017, documents.worldbank.org/curated/en/788961488290408116/pdf/WPS7985.pdf [4.6.2019].
- Tadesse Abebe, T. 2017, *Migration Policy Frameworks in Africa*, Institute for Security Studies / Africa Report 2, December 2017, <https://issafrica.org/research/africa-report/migration-policy-frameworks-in-africa> [4.6.2019].
- UNHCR 2018, *Global Trends - Forced Displacement in 2017*, UNHCR, June 2018, <https://issafrica.org/research/africa-report/migration-policy-frameworks-in-africa>. [4.6.2019].
- United Nations 2018, *Desperate and Dangerous: Report on the Human Rights Situation of Migrants and Refugees in Libya*, UNSMIL & OHCHR, 20 December 2018, <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/LY/LibyaMigrationReport.pdf> [3.6.2019].
- UNCTAD 2018, *Economic Development in Africa Report 2018: Migration for Structural Transformation*, The United Nations Conference on Trade and Development, May 2018, . <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2118> [2.6.2019].
- UN DESA 2019, *World Population Prospects 2019: Highlights*, United Nations Department of Economic and Social Affairs, June 2019, https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf [18.6.2019].

ⁱ Kirjoittaja haluaa kiittää YTT Anitta Kynsilehtoa hyödyllisistä ja tarkkanäköisistä kommentteista raporttia koskien.

ⁱⁱ Monipuolinen maahanmuuttosananasto löytyy esimerkiksi täältä:

www.emn.fi/files/1951/EMN_Glossary_2018_FI_V_6.0_web.pdf [28.6.2019].